

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

עקב

(חלק לד שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת עקב, יבי"ח מנחם-אב, ה'תשפ"ו (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2026
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

עקב

הרי שחז"ל מפרשים מה שאמר משה
„ואתפוש“, שיש כאן תפיסה ואחיזה
מיוחדת – „אחזת ואשברם“.

וצריך להבין – מהו ענינה של
תפישה זו?

ב. ויש לומר בזה – ובהקדם ביאור
דבר תימה בהמעשה דשבירת הלוחות:

הלוחות הראשונות – ילמד סתום מן
המפורש בלוחות שניות – ניתנו למשה
ע"מ להניחם בארון, ומסתבר לכאורה,
שכשם שכל חלקי וחפצי המשכן
(והמקדש) הם נכסי ציבור, כך גם הלוחות
שניתנו – ניתנו לכל
ישראל (אף שלא הי' משכן וארון שבו
עדיין).

[וכמפורש בספרי⁹ אפילו לגבי לוחות
שניות (שבהם נאמר¹⁰, „פסל לך“, ומצינו
בכמה מדרשים¹¹ שחצבן משה, בתוך
אהלו) – ש, לא היו אלא משל ציבור,
וכמבואר במפרשים¹², שמהאי טעמא

א. עה"פ¹, „ואתפוש בשני הלוחות וא-
שליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם“,
הקשה באור החיים הק"י „למה הוצרך
לתופסם והלא בידו היו“.

במדרש³ איתא ד,הי' משה מחזיק
בשנים והקב"ה בשנים כו' וגברו ידיו של
משה ואחז בלוחות ושברן, ובמק"א
איתא⁴ – שהזקנים אחזו בלוחות וחזקה
ידו של משה ושברם. ולפ"ז מובן דיוק ל'
הכתוב „ואתפוש בשני הלוחות“, המדגיש
תפיסת הלוחות מיד הקב"ה או מיד הזק-
נים.

אבל עצ"ע לפי הבבלי ועוד שלא נזכר
בהם שמהם תפס הלוחות מהקב"ה או
מהזקנים, ואדרבא – א"ל הקב"ה למשה
יישר כחך ששברת⁵ – מהו פ' של „וא-
תפוש“?

ויתירה מזו: באבות דר"נ⁶ איתא
„נסתכל (משה) בהן וראה שפרח כתב
מעליהן, אמר האיך אני נותן להם ליש-
ראל את הלוחות שאין בהם ממש, אלא
אאחזו ואשברם שנאמר ואתפוש גו" –

(7) שצ"ל מוסרו לציבור יפה יפה (ר"ה ז, סע"א
ואילך. יומא לה, ב. ועוד). וראה לקו"ש חכ"ו ע' 281
ואילך.

(8) משפטים כד, יב.

(9) בהעלותך (י, ב) – דעת אבא חנן (וכהגירסא
בספרי לפנינו, שקאי על הלוחות). וגם להדיעות
שמלכתחלה חצבן משלו (ראה הנסמן בהערה 11.
ספרי בהעלותך יב, ג. ועוד) – צ"ל שאח"כ הוצרך
למסרן לציבור יפה יפה, שלכן הוצרך להיתר
ד,פסולתן שלך יאה" (כבפנים). אבל ראה לקמן
סעיף ו ובהנסמן שם.

(10) תשא לד א. פרשתנו י, א.

(11) תנחומא פרשתנו ט. תשא כט. ויק"ר פל"ב,
ב. ירושלמי שקלים פ"ה ה"ב. פרש"י תשא שם. ועוד.
(12) תולדות אדם לספרי בהעלותך שם (י, ב).

וראה בכ"ז לקו"ש ח"ט ס"ע 112 ואילך.

(1) פרשתנו ט, יז (משא"כ בפ' תשא לב, יט:
וישלך מידי – ותו לא).

(2) וכן הקשה באלשיך, ש"ך עה"ת ועוד. וראה
אבות דר"נ פ"ב, ג בסופו.

(3) תנחומא פרשתנו יא. וכן בירושלמי תענית
פ"ד ה"ה (ובקרבן העדה שם „ודריש מדכתיב ואת-
פוש . . ל"ל להתפיסן שהרי כבר היו בידו . . אלא
שהי' תופסן בכח“).

(4) אבות דר"נ שם. שמ"ר פמ"ו, ג. ועוד.

(5) שבת פז, א. וש"נ. פרש"י עה"ת (סוף ברכה)
– פשוטו של מקרא (נת' לקמן ע' 217 ואילך).

(6) שם (בחצ"ע ג). ושם בנוסחא ב „מה עשה תפוש
בשני הלוחות ושברן“.

אופן: מכיון שהלוחות היו „מעשה אל-קים” הרי בוודאי שמשום זה עצמו הי' ערכם ושוויי שלהם רב.

ג. והנה לכאורה יש לומר, שדין מזיק אינו ענין לשבירת הלוחות, ומשני טעמים¹⁹:

(א) מבואר ברז"ל²⁰ שכוונת משה בשבירת הלוחות היתה בשביל טובתם של ישראל, להקל את עונשם (ששבירת הלוחות היא דוגמת קריעת הכתובה, כי אז ידונו כ„פנוי” ולא כ„אשת איש”) – והמזיק נכסי חבירו באופן שהוא לטובת הניזק, אין בזה לכאורה דין מזיק²⁰.

הוצרך היתר מיוחד ד„פסל לך – פסולתן שׁלך יהא”¹³, כי בלאה”כ ה”ה של ציבור; ועאכ”כ בלוחות ראשונות¹³ שהיו „מעשה אלקים”¹⁴].

ועפ”ז יש בשבירת הלוחות משום היזק נכסי (ממונ) ציבור¹⁵?

ואין לתרץ שלא הי' שום שוויות להאבנים, שהרי לא בנו בתים במדבר (וכי”ב) – כי (א) האבנים ראויות היו לתשמישים אחרים, וכמ”ש¹⁶ „ויקחו אבן גז” וישב עליה, עשיית מצבה וכו’; (ב) מפורש בחז”ל¹⁷ ש(גם) לוחות הראשונות היו של „סמפירינן”¹⁸; (ג) בכל

(19) א”ל שהלוחות הם נכסי הקדש – הרי כל הנזקין פטורים בשל הקדש (ירושלמי גיטין רפ”ה, הובא בתוד”ה שור ב”ק ו, סע”ב). אבל מ”מ פשיטא דאסור להזיק נכסים של הקדש.

(20) שמו”ר פמ”ג, א. תנחומא פרשתנו יא וראה אדר”ג שם. וראה גם תנחומא תשא ל. פרשי”ש שם לד, א.

משא”כ להטעם (שבת פז, א. יבמות סב, א. תנחומא תשא שם. ועוד) דמשה דריש ומה פסח כו’ וישראל מומרים כו’ (היינו ששברם מפני שבני”ל לא היו ראויים להם), אין כאן הצלת וטובת ישראל (אלא הצלת וכבוד התורה). וכן לטעם הרמב”ן (תשא לב, טז). ועוד.

אבל להעיר שרש”י (תשא לב, יט. לד, א) מביא שני הטעמים (ולכאורה לא כשני טעמים נפרדים), ומשמע שס”ל דהא והא איתנהו ב”י (וכן משמע בתנחומא תשא שם, שמביא שני הענינים בהמשך אחד). ואכ”מ (וראה לקמן ע’ 219 ואילך).

(20*) ואף ש,אסור להזיק ממון חבירו אפילו ע”ד שלם כמו שאסור לגנוב ולגזול ע”מ לשלם” (שו”ע אדה”ח חלק ח”מ ריש הל’ נזקי ממון, מפ”י רישה וסמ”ע לטושו”ע חו”מ ר”ס שעח) – הרי לא כתב שזהו „אפילו ע”מ לשלם דבר יפה ממנו” (כהדין בגניבה וגזילה, כדלקמן בפנים והערה 25). [אלא ש”ל (בדוחק עכ”פ) שמוכן מהלשון „כמו שאסור לגנוב ולגזול כו’”, היינו שטובה בזה לגניבה וגזילה (ראה פרישה וסמ”ע שם)]. וראה לקמן הערה * 27.

(13) נדרים לח, א. תנחומא פרשתנו ותשא שם. ירושלמי שם. שמו”ר פמ”ג, ב. ויק”ר שם. ועוד.

(13*) אבל ראה לקמן הערה 46.

(14) תשא לב, טז.

(15) במדרש (תנחומא פרשתנו יא. דב”ר פרשתנו פ”ג, טו) א”ל (הקב”ה) למשה אני הכתבתי בתורתי ואמרתי (ויקרא ה, כג) והשיב את הגזילה אשר גזל או את הפקדון אשר הפקד אתו ועתה הפקדון שהי’ אצלך (להביאם לישראל – מת”כ לדב”ר שם) השיב אותו זו שנאמר פסל לך.

אבל ע”צ, איך הותר לו (למשה) לשברם לכתחילה?

ולהעיר מהשק”ט במפרשים (בחי תשא לב, טז). מושב זקנים ופענח רוא (שם, יט). וראה צפע”נ עה”ת (שם, טו). ועוד – איך הותר לו למשה לנהוג בלוחות מנהג ביוון והו”ל להניחם בהר כו’. – ובמושב זקנים שם תי’ „שלכך שברם .. כדי לילך למחנה לישראל ולסלקם מן העון .. וכי אומרים לאדם חטוא בשביל שיוכה חבירו .. מצוה דרבים שאני כדי למנוע רבים מעון” (ע”ש). ועפ”ז מיושבת גם השאלה שבפנים (משא”כ לתי’ שאר מפרשים שצויינו לעיל).

(16) בשלח יז, יב.

(17) תיב”ע ואתחנן ד, יג. תנחומא תשא כו. וכ”ה

בספרי בהעלותך יב, ג.

(18) והוא אבן „ספיר” (עץ יוסף לתנחומא שם).

וראה לקו”ש ח”ט ע’ 106 הערה 9.

והטעם הב' – שהלוחות הרי הבעלות בהן כעין באיסורי הנאה (אלא שפחות מזה) – אינו מתיר איסור גזל. וכביאור אדה"ז (בקו"א שלו להל' פסח²⁶) לענין איסורי הנאה, שאף ש"אין לו זכות בגופו מחמת שאסור לו ליהנות ממנו" (ולכן אין בזה דין מזיק מאחר ד"לאו מידי חסרי"), מ"מ "אינו הפקר גמור עד שכל הרוצה ליטול בעבירה יבא ויטול בעל כרחו של בעלים" (וכן בהלוחות שאינם "הפקר גמור")²⁷.

[והסברת הדבר יש לומר, דחלוקים איסורי גניבה וגזילה מאיסור מזיק;

איסורו וחיובו של מזיק הוא משום שמפסיד את חבירו, ולכן לא יתכן דין מזיק אא"כ יש בחפץ הניזק תועלת והנאה להניזק (ומטעם זה אם מזיק ממון חבירו בשביל טובת חבירו אינו נק' מזיק, כנ"ל, מחמת שאין הוא מפסיד נכסי חבירו, אלא אדרבה, מביא לו תועלת ותיקון העולה "בשוויותו" על שוויות החסרון²⁷];

משא"כ איסור גניבה וגזילה הוא בזה

[ולהעיר²¹ מאיסור בל תשחית, דאף שאדם "צריך ליהדר במאודו שלא לאבדו ולא לקלקלו ולא להזיקו" – ה"ז רק כשעושה דרך השחתה וקלקול, אבל ע"מ לתקן מותר לקלקל"]²².

(ב) מכיון שהלוחות ניתנו ע"מ להניחם בארון, הרי לא הי' לישראל אפשרות של הנאה ותשמיש בהם (אפילו לא כס"ת, שעכ"פ יכולים לקרות בו, ואדרבה – "לשמיעה קאי"²³, ש"נהנה בו ויוצא בשמיעתו"²⁴), ופשיטא שלא ניתנו למכרם – וא"כ לא הי' לישראל שום בעלות בהלוחות (וגרוע מבעלות באיסור רי הנאה), ובמילא לא שייך בזה דין מזיק.

אבל עדיין קשה, דאף את"ל שאין כאן דין מזיק, מ"מ יש בזה איסור גזילה – כי שני טעמים אלה אינם מפקיעים דין גזילה:

הטעם הא' – דהמזיק נכסי חבירו בשביל טובת חבירו אין עליו דין מזיק – לא שייך בגזל, כי גם גזל שהוא לטובת הנגזל הרי זה אסור, וכהדין²⁵ ד"אסור לגזול אפי' ע"מ לשלם דבר יפה ממנו";

לו התשלומין ע"י אחר (י"א בשו"ע שם ובש"ך שם סק"ד. וכן פסק אדה"ז בשו"ע הל' גזילה וגניבה ס"ב. ע"ש). ולכאורה לא שייך לנדוד"ד.
(26) סת"ה סק"ב.

(27) וגם להדיעות שאיסורי הנאה אינם של הבעלים כלל (רש"י סוכה לה, א ועוד) ואין בהם משום גזל (ראה אנציקלופד" תלמודית ערך איסורי הנאה (ס"ע צו ואילך) ושו"ג) – ה"ז רק באיסורי הנאה ממש שהם הפקר (לשיטת זו), משא"כ בנדוד"ד (לוחות). אף שאין לבניי שום הנאת ממון וכיו"ב, מ"מ עדיין הם בעלותם.

(27*) והא דאסור להזיק ממון חבירו אפילו ע"ד לשלם (כנ"ל הערה 20*) – היינו מפני שאין בזה שום ריוח ותועלת להניזק, ואין כאן אלא הפסד וחסרון (ומני עכ"פ, עד שישלם), משא"כ כשמשלם, דבר יפה ממנו.

(21) שו"ע אדה"ז חלק חו"מ הל' שמירת גו"נ וב"ב תשחית סי"ד ט"ו. וש"נ.

(22) וכמפורש שם, שכ"ה גם אם התיקון אינו בגופו של דבר זה אלא בדברים אחרים וכיו"ב.

בסוף סי"ד שם כ', ד"אפי' כונתו כדי להראות כעס וחומה להטיל אימה על בני ביתו שאינם נוהגין כשורה אסור. – אבל בנדוד"ד הרי אין זה "להטיל אימה", אלא כדי להצילם מעונש. ולהעיר משו"ע אדה"ז שם הל' נזקי גו"נ סי"ד. לקו"ש ח"ח ע' 466 (חידושים וביאורים ברמב"ם הל' ביהב"ח ע' קד). וראה לקו"ש חב"ט ס"ע 11 ואילך (חידושים וביאורים שם ע' קעה).

(23) ב"ב מג, א.

(24) רשב"ם שם.

(25) שו"ע חו"מ ששנ"ט ס"ב [אלא שאם החפץ עומד לימכר והתשלומין בעין רשאי לגזול ולזכות

חות האבן, והלוחות עצמם, לא ניתנו באופן שיהיו נכסי ציבור (ואין בעלות להיחיד בפ"ע), כ"א שכל ישראל יהיו שותפים בהלוחות (ויש בעלות לכאור"א מישראל).

ומכיון דלא מטי שוה פרוטה לכאור"א מישראל הרי אין כאן לאו דלא תגזול, כי ה"לאוי³³ דלא תגזול אינו חל אלא בשוה פרוטה כי התורה לא תחייב אלא בדבר שבממון ופחות משה פרוטה אינו נקרא ממון".

אבל זה אינו³⁴, שהרי מ"מ "אסור לגזול כל שהוא דין תורה"³⁵, ד"אע"פ דפחות מ"ש אינו נקרא ממון ואין צריך להשיבו הרי חצי שיעור אסור מן התורה לכתחלה"³⁶.

ועוד ועיקר – דגם באיסורי הנאה דאין בזה גם משהו של שיעור – אינו הפקר כו' כנ"ל דברי אדה"ז.

ה. אלא שלכאורה יש מקום לדון בזה ע"פ שיטת רש"י³⁷ דפחות משה פרוטה לא הוי "שלכם" [שפי' הא ד, כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת"³⁸ –

שנוטל חפץ מרשות חבירו ומכניסו לרשותו, ואין הדבר תלוי בשוויות החפץ (בהנאתו ותשמישו בהחפץ), אלא בעצם הבעלות של חבירו²⁸].

ועוד ועיקר – הלוחות ניתנו "להורותם" – וה"ז הנאה והכי גדולה, אף שמצות עצמן לאו ליהנות ניתנו.

וע"פ כהנ"ל הדרא קושיא לדוכתא: אף את"ל דבשבירת הלוחות אין דין מזיק – אבל בכל אופן יש איסור גזל.

ואין לתרץ שאין חיוב גזילה עד שיעשה קנין בדבר הנגזל²⁹ – שהרי בנדוד"ד מפורש בכתוב (כנ"ל) "ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם גו' ואשברם גו'", היינו שקודם שבירת הלוחות היתה תפישה (מיוחדת) בהם ע"מ לשברם [והרי גם הגזול ע"מ לאבד החפץ הוי גזלן, כמו הלוקח בידו מטבע של חבירו ע"מ לזרוקו לים הגדול, שמיד שלוקחו דינו כגזלן וחייב בהשבה]³⁰.

ד. לכאורה יש לתרץ ע"פ דחזו"ל³¹ עה"פ³², "אנכי ה' אלקיך" (ל' יחיד) – שעשה"ד נאמרו לכאור"א מישראל ב"פ"ע וכאור"א מישראל אומר "עמי הדבור מדבר".

ועפ"ז יש לומר, שגם בהיותם – עשה"ד, ה"להורותם" – חקוקים על לוח

(33) לשון החינוך מצוה רכט. וראה ל' אדה"ז בשו"ע שלו ריש הל' גזילה וגניבה (נעתק לקמן בפנים).

(34) וגם צ"ע אם לא מטי שוה פרוטה לכ"א מישראל, שהרי היו אבנים טובות (נסמן לעיל הערה 17, 18), ואפילו נפסולותן של לוחות נתעשר משה (נדרים לח, א. ובכ"מ (ראה הנסמן בהערה 13). וברש"י תשא לד, א, "נתעשר . . הרבה", נוסף על היותם "מעשה אלקים".

(35) רמב"ם ריש הל' גזילה. ועד"ז בחינוך שם. שו"ע אדה"ז שם.

(36) ל' אדה"ז שם.

(37) סוכה כז, ב ד"ה כל האזרת. – וכבר שקו"ט בארוכה באחרונים בדעת רש"י (ואם לדעתו יש איסור גזילה בפחות מ"ש"פ). ואכ"מ.

(38) סוכה שם.

(28) שלכן אסור לגזול כל שהוא מדין תורה (כדלקמן סעיף ד). ולהעיר משו"ע אדה"ז חו"מ הל' מציאה ופקדון סל"ז. וגם להדיעות (ראה הנסמן בהערה 27) שאיסורי הנאה יכולים ליקח בע"כ של הבעלים – ה"ז מפני שס"ל שאיסורי הנאה הם הפקר.

(29) ראה משנה ב"ק עט, א. ובכ"מ.

(30) שם צח, א.

(31) פסיקתא דר"כ פ' בחודש השלישי בסופו. נחומא (באבער) יתרו יו. יל"ש עה"פ (רמז רפ). וראה גם פסיקתא רבתי פ' כא. רמב"ן עה"ת עה"פ.

(32) יתרו כ, ב.

נצטווה משה לעשות ארון אחד⁴¹ ולה-
ניחם בו וכ"ז במשכן.

ועפ"ז יש לומר, שיש נפקותא בין כל
חלקי המשכן והלוחות בנוגע לדין בע-
לותם, דאף שכל חלקי המשכן צריכים
להיות של ציבור (וממזמן ציבור), שאני
הלוחות (שקדמו להמשכן), שאין צ"ל
ממון ציבור⁴².

ומצינו להדיא דיעה כזו בנוגע ללו-
חות שניות – בתנחומא פרשתנו⁴³, וז"ל:
פסל לך בזכותך והוא שלך, אמר
(הקב"ה), משה נתתי לך⁴⁴ ואתה מתנהג
בהן בעין טובה נתת אותה להם (היינו
שמעיקרא ניתנו למשה והוא נהג בעין
טובה ונתנם לישראל⁴⁵).

ועכצ"ל, דאף שהלוחות הרי לאחר
שהוקם המשכן (ונבנה ביהמ"ק) – היו
צ"ל מונחים בקדה"ק, מ"מ (לדיעה זו)
הרי הם שלך, אלא שבעין טובה, נתת
להם.

ועפ"ז יש לומר, שבנוגע ללוחות
הראשונות לכו"ע היו רכושן של משה⁴⁶,

תשא לא, ית. לג, יא) גם הציווי על מלאכת המשכן
הי' אחרי חטא העגל.

(41) ראה רש"י פרשתנו י, א. בהעלותך י, לג.
(42) ולהעיר ממ"ש בצפ"ע עה"ת (ויקהל לו, א)
בנוגע לארון שבמשכן – דלא הי' עליו דין כלי שרת
ממש, ולכן לא צריך "מסירה גמורה" לציבור.
(43) ט. וראה גם תנחומא תשא לה "לך אני
נותנה... יהיו לך לבדך... ומתוך עין טובה שהי' בו
במשה נתנה לישראל".

(44) כן הגי' בעץ יוסף שם.
(45) שמוה מובן שמסרם לישראל לא מפני החיוב
למסרם לציבור יפה יפה (ראה הערה 9) אלא מפני
עין טובה שלו.

(46) דבנוגע ללוחות שניות מפורש ברוב מקו-
מות (נסמן לעיל הערה 13) שרק פסולתן הם שלו
(דלא כבתנחומא הנ"ל שגם הלוחות עצמן "שלך");
משא"כ בפסוק "ויתן גי' ככלותו גי'" (שבכלוחות

ד, אי אפשר שיהא לכולן דלא מטי שוה
פרוטה לכל חד אלא ע"י שאלה", חזינן
דאי לאו ד"מטי שוה פרוטה לכל חד" לא
מיקרי שלכם] – וא"כ בנדו"ד דלא מטי
שוה פרוטה לכל חד, הרי לא הוי "לכם"
ואין על זה דין בעלות, ושוב לא שייך
בזה איסור גזילה.

אבל אא"פ לומר כן, כי

[נוסף לזה שיש לומר, שכוונת רש"י
היא רק לממון שותפים שהשתתפו
מעצמם, שדוקא אז בעינן ש"פ לכל אחד
ואם לאו לא הוי "שלכם"³⁹, משא"כ במ-
מון שזוכה להם ע"י אחר (כנדו"ד,
שהקב"ה זיכה להם את הלוחות ע"י
משה), גם כשלא מטי ש"פ לכ"א הוי
שלכם, הרי]

כל הקס"ד הנ"ל, לומר שהלוחות לא
נמסרו לישראל כנכסי ציבור (וע"ד כל
הדברים שבמשכן ומקדש) אלא כנכסי
שותפות, הוא מטעם כי אז אפ"ל
שלכאו"א מישראל יש לו בעלות פרטית
בהלוחות (כנ"ל) – אבל ע"פ הנ"ל (לפי
שיטת רש"י) נמצא, כי בתור שותפים לא
תגיע אף לאחד מבני"ש שום בעלות בהלו-
חות (כי לא מטי ש"פ לכ"א)!

ובכל אופן – דברי אדה"ז בתוקפן.

ו. ויש לומר הביאור בזה, ובהקדם:

אף שהלוחות היו צ"ל מונחים בארון,
מ"מ, יש חילוק עיקרי בין הלוחות וכל
חלקי המשכן, כי גם לאחר זה שהוכנסו
להמשכן אין הלוחות בעצם חלק
מהמשכן אלא הם ענין לעצמן, וכדמוכח
מזה גופא שניתנו למשה כו"כ חדשים
קודם עשיית המשכן⁴⁰, אלא שא"כ

(39) כי מכיון דלא מטי ש"פ לכל אחד לא סמכו
דעתם לקנות כו' (משא"כ כשיזיכה להם ע"י אחר).
(40) ולדעת התנחומא (תרומה ח. וראה גם רש"י

מ"מ להיותו „טוב עין“ לא ה' בדעתו לקנותם לעצמו אלא ליתנם לישראל.

וזהו שמשמיענו הכתוב „ואתפוש בשני הלוחות גו' ואשברם גו'“: כדי שיה' מותר למשה לשבור הלוחות (בלי כל חשש איסור גזל וכו') ה' צ"ל שלו לגמרי, וכיון שבתחילה נתכוון משה ליתנם לישראל, ה' צורך בתפישה מיוחדת כדי להפקיע מחשבתו הקודמת⁵¹ ולקנותם לעצמו שיהיו שלו לגמרי.

ח. וע"ד המוסר והחסידות י"ל:

אמחז"ל⁵² בטעם אמירת „אנכי ה' אלקיך“³² ל' יחיד – „ליתן“⁵³ פתחון פה למשה ללמד סניגוריא במעשה העגל . . לא להם צוית . . אלא לי לבדי“.

ועד"ז – ויתירה מזו – י"ל בנוגע לשבירת הלוחות, שמצד גודל אהבת ישראל של משה, ומסירת נפשו עבור כלל ישראל⁵⁴, רצה לסלק מבני"י כל שייכות להענין דשבירת הלוחות, כך שכל זה יהי' רק על „אחריותו“ בלבד, ולכן „תפש“ הלוחות שיהיו שלו לגמרי (כנ"ל).

עפ"ז יל"פ מחז"ל⁵⁵ „שמיתתן של צדיקים קשה לפני הקב"ה כשיבור לוחות“ – דמזה שתורת אמת מדמה ומשווה הענינים, מובן שהם דומים זל"ז

וכמש"נ⁴⁷ „ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו גו' שני לוחות העדת גו'“, ופירשו חז"ל⁴⁸ ש„ויתן“ הוא ל' נתנה.

ואף שלכאורה הנתינה למשה במתנה הוא – בנוגע (לדברי) תורה (שהתורה ניתנה למשה במתנה) – מ"מ, הרי פשוט ל' הכתוב קאי על נתינת הלוחות (ואינו סותר לזה שד"ת ניתנו במתנה), וא"כ להפירוש ש„ויתן“ לשון מתנה, צ"ל שגם הלוחות עצמן ניתנו למשה במתנה⁴⁹.

ז. וע"פ כל הנ"ל יש לבאר דיוק ל' הכתוב – „ואתפוש בשני הלוחות גו' ואשברם גו'“:

כשם שבלוחות שניות אמרו חז"ל (לדעת התנחומא כנ"ל) שמשה נהג בעין טובה ונתנם לישראל [וכן איתא בגמ'⁵⁰ לענין פלפולה של תורה שניתן רק למשה ולזרעו, ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל] – עד"ז י"ל גם בלוחות ראשוני, נות, דאף שהקב"ה נתנם למשה במתנה,

ראשונות) שבכו"כ מקומות בחז"ל (נסמן בהערה 48) פירשו לשון מתנה. ולהעיר שבתורה מודגש בכ"מ שנתנית הלוחות היתה למשה (ראה משפטים כד, יב (ואתנה לך), ואתחנן ה, יט (ויתנם אלי), פרשתנו ט, ייא (ויתן . . אלי, „נתן . . אלי“)).

47) תשא לא, יח.
48) נדרים לח, סע"א. תנחומא (טז), שמו"ר (פמ"א, ו) ורש"י עה"פ. ונוד.

49) וראה גם פנים יפות תשא שם (אלא שהוא כתב כן להדיעה (שמו"ר שם, ה) שנתנית הלוחות למשה היתה לאחר חטא העגל, ושכוונת הש"י היתה ליתן למשה לבדו). ולהעיר ממושב זקנים (שצוין בהערה 15) „למה לא אמר לו הנח אותם בשמים . . לפי שכבר נתנו למשה שנאמר ויתן אל משה ואין לעכב מתנתו“.

אלא שבמדרשים שצוינו בהערה הנ"ל מפורש שהלוחות היו רק פקדון בידי משה כדי למסרם לישראל.

50) נדרים שם (לח, א).

51) להעיר מב"ב (פח, א) „משום דגמר בלבו לקנות“ (וברשב"ם שם ד"ה רב ספרא „דגמר בלבו להקנותו . . כיון דירא שמים הוא . . זכה . . ונתחייב כו“).

52) שמו"ר פמ"ג, ה. שם פמ"ז, ט. דב"ר פרשתנו (פ"ג, יא). רש"י יתרו ב, ב. ועוד.

53) ל' רש"י.

54) ראה שמו"ר שם (פמ"ז, ט). ועוד.

55) ירושלמי יומא פ"א ה"א. ועוד. רש"י פרשתנו י, ו"ז (בשינוי לשון).

באופן שרק הוא בלבד האחראי לזה, כנ"ל.

ט. ובכל מיתה ובפרט של צדיקים – נאמר והחי יתן אל לבו⁶² – ללמוד מכל הנ"ל ליום כ"ף מנחם אב (שחל בשנה זו* (תשמ"ז) בש"ק פ' עקב) – יום הסתלקות אאמו"ר – שהסיבה בדרך הטבע להסתלקותו של אאמו"ר היתה מפני מסירת נפשו עבור הכלל, ועד שע"י זה נסתלק מן העולם קודם זמנו:

שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה והיו ימיו מאה ועשרים שנה,

מתוך מסירת נפש כו'.

ומובן, שאם בפטירת כל צדיק אמרו ש"פועל ישועות בקרב הארץ", עאכו"כ בהסתלקות שסיבתה (בדרך הטבע, טבע של "הארץ") היתה מפני מסנ"פ עבור כלל ישראל.

וכן הוא בכל שנה ושנה ביום היארצייט, שאז "הימים האלה נזכרים ונע"שים"⁶³, שנמשכות עוד הפעם ופועל "ישועות בקרב הארץ", ואדרבה – מכיון שבכל שנה (ביום ההסתלקות במיוחד) עולה נשמת הצדיק ביתר שאת ויתר עז⁶⁴, מובן, שגם ה"ישועות" (שמצד עלי' זו) הן למעלה יותר.

וכל ישועה ובפרט ישועות (ל' רבים) ובקרב הארץ מקרבים וממהרים את

(לא רק בגודל הקושי והצער שהם גורמים, אלא) גם בתוכנם.

ואחד מהביאורים בזה י"ל⁶⁵:

אמרו חז"ל⁶⁷ שמיתת צדיקים מכפרת, ומבואר בתניא⁶⁸ החידוש שבכפרה זו לגבי הכפרה שע"י קרבנות, דקרבנות מכפרים רק על השוגג, משא"כ ע"י פטירת צדיקים – "פועל ישועות בקרב הארץ"⁶⁹ לכפר על עון הדור אף גם על הזדונות.

כלומר: ביחד עם גודל עלייתו של נפש הצדיק בעת הסתלקותו מן העולם, שאז עולה "רוחו ונשמתו למקור חוצ"בו"⁶⁰ עם "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו"⁶⁰ – הרי גם בעלייתו זו, הנה לא זו בלבד שאינו עוזב את צאן מרעיתו, אלא עוד זאת, שבעלי' זו גופא הוא פועל "לכפר על עון הדור ואף גם על הזדונות" (קצה הכי תחתון)!

ומודגש גם בשבירת הלוחות, דאף שלא היתה למשה שום שייכות לחטא העגל (אפילו לא בגדר דיש בידו למחות, שהרי ה' בהר), ומ"מ, לא זו בלבד שהשתדל עד כדי מסירת נפש בפועל לפעול כפרה על החטא (כמ"ש להקב"ה "אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא גוי"⁶¹), אלא שגם שבירת הלוחות (שבאה בסיבת חטא העגל) עשה משה

(56) וראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 30 ואילך.

(57) מו"ק כח, א. ירושלמי שם. רש"י חוקת כ,

א.

(58) אגה"ק סכ"ח.

(59) תהלים עד, יב.

(60) אגה"ק ביאור לסי' ז"ך (קמו, סע"א). וראה

סידור שער ה"ג בעומר (דש, סע"ב).

(61) תשא לב, לב.

(62) קהלת ז, ב. וראה רמב"ם הל' אבל פי"ג הי"ב. וראה שם פי"ד ה"ח.

(63) כפי' האריז"ל הידוע עה"פ (אסתר ט, כח).

(64) ראה לקו"ש שם ע' 34 ואילך. ובכ"מ.

(*) שנת הדפסת השיחה בפעם הראשונה. המו"ל.

הישועה הכללית העיקרית והפנימית – ברשות הרבים⁶⁶, בגשמיות ובפשטות, גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח ובעגלא דידן ממש.
 צדקנו, ובאופן ד"פועל ישועות בקרב הארץ⁶⁵ – למטה מעשרה טפחים, גם

(משיחות שבת חוהמ"ט, ליל שמח"ת
 ויום שמח"ת תשכ"ז; כף מנ"א תשמ"ה)

(65) להעיר מרש"י עה"פ (וארא ח, יח) למען
 תדע גו' בקרב הארץ.

(66) שתופס עד עשרה טפחים (שבת ז, ריש ע"ב.
 ועוד. רמב"ם הל' שבת פי"ד ה"ז).

